

Til møde 29. oktober 2014 mellem præsidenten, vicepræsidenten og repræsentanter for DN Viborg, DN Silkeborg, DN Favrskov, DN Randers og DN Skanderborg.

Debatoplæg om naturgenopretning af Gudenåen / Tange Sø-problemstillingen anno 2014

HB traf i 2007 en enstemmig og meget klar beslutning om DNS holdning til Tange Sø.

Hovedvægten var lagt på en ambitiøs implementering af vandrammedirektivet. Derfor blev løsning 10 til fuld opfyldelse af direktivets krav om kontinuitet i vandløbene valgt – en genskabelse af Gudenåens oprindelige forløb fra Kongensbro til Bjerringbro, altså en tømning af Tange Sø. Stærkt medvirkende til beslutningen var naturligvis også at den genskabte vandløbsstrækning ville blive helt unik i Danmark med kraftigt fald og brusende strøm, vejet op mod en kunstig sø af middelmådig kvalitet med hovedsageligt rekreative værdier.

HBs beslutning er ikke svækket i sit naturpolitiske sigte siden da, men i virkelighedens verden må det erkendes, at DN står ret alene med sit standpunkt. Danmarks Sportsfiskerforbund er principiel tilhænger af genskabelse af Gudenåen på strækningen, men indtager den pragmatiske holdning, at den næstbedste løsning – et mellemlangt omløb (løsning 11) med langt hovedparten af Gudenåens vandføring og genskabelse af de øverste 6-7,5 km af Gudenåens løb (ovenfor Ans Bro) er den bedste realistiske mulighed i dag. Tilsvarende standpunkter tager efter alt at dømme også Friluftsrådet og DOF.

For en sådan løsning taler, at det er den løsning, som antages at kunne finde tilslutning fra flest muligt af de involverede aktører, at den formentlig er politisk acceptabel både lokalt og nationalt, og at den danske implementering af vandrammedirektivet ikke siden 2007 har vist sig specielt ambitiøs. Med i billedet hører også, at en sag i EU om krænkelse af vandrammedirektivet dels vil være meget langvarig og dels at det langt fra er sikkert, at EU-Kommissionen faktisk vil bringe en sådan sag for domstolen. Summen af nuværende rekreative værdier og kulturelle værdier, beslutning om et effektivt omløb (som dog ofrer passagemulighederne til Tange Å-systemet) samt betoning af nærhedsprincippet kunne meget tænkeligt få EU-Kommissionen til at acceptere Tange Sø fastholdt som stærkt modificeret vandområde.

Spørgsmålet er derfor

- Skal DN fastholde sin principielle linie og alene pege på tømning af søen og genskabelse af Gudenåen på strækningen (A)?
- Skal DN fastholde sin principielle holdning om genskabelse af Gudenåen som den foretrukne løsning (A), men tilkendegive accept af den næstbedste løsning - et mellemlangt omløb med langt hovedparten af Gudenåens vandføring og genska-

belse af de øverste 6-7,5 km af Guden åens løb (ovenfor Ans Bro) – som en plan B?

- Skal DN fastholde sin principielle holdning om genskabelse af Gudenåen som den foretrukne løsning (A), men i lyset af de andre organisationers indstilling GÅ AKTIVT IND I ARBEJDET for den næstbedste løsning - et mellemlangt omløb med langt hovedparten af Gudenåens vandføring og genskabelse af de øverste 6-7,5 km af Guden åens løb (ovenfor Ans Bro) – som en plan B?

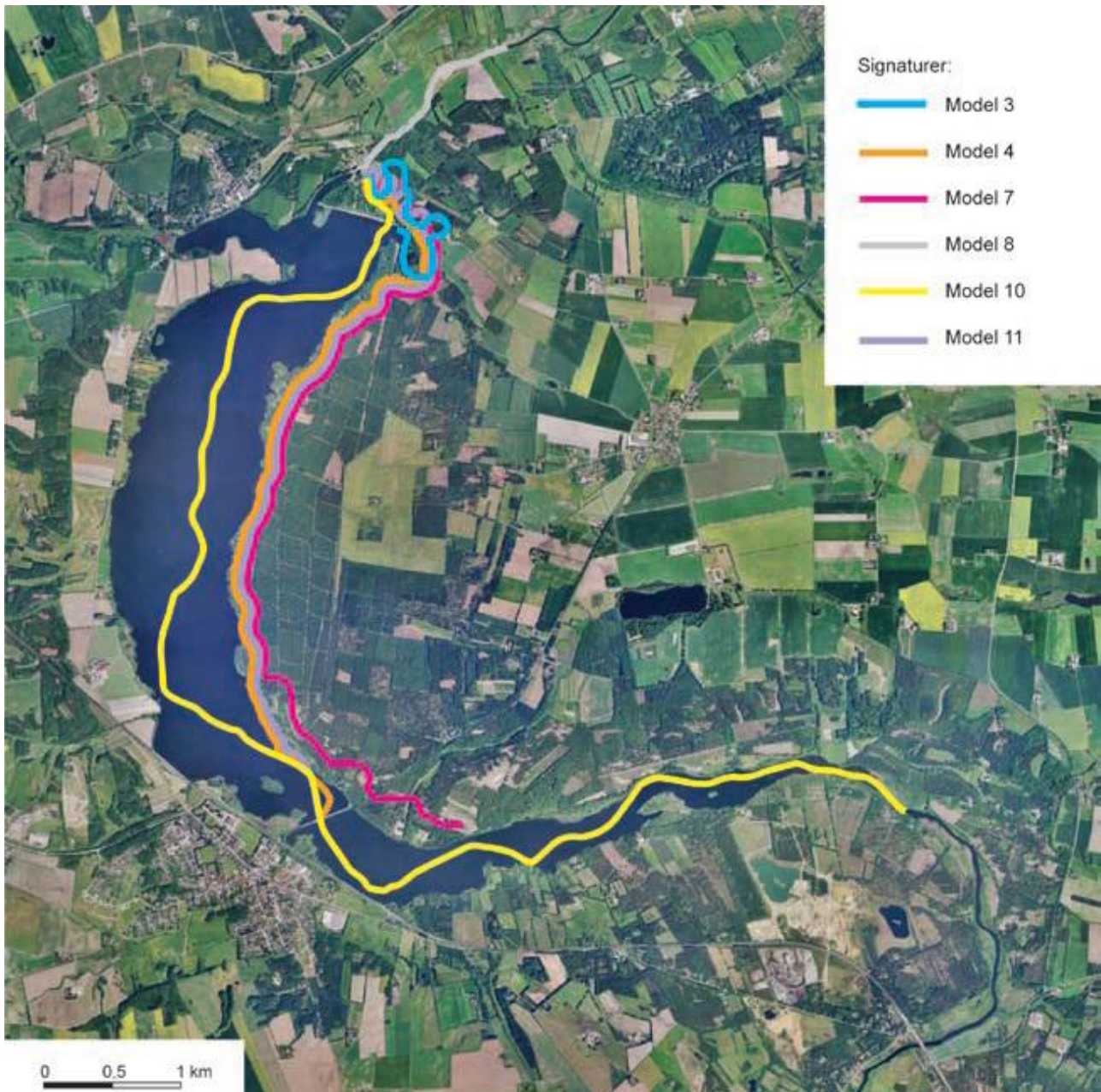
Risikoen ved plan A er at de øvrige aktører enes om at gennemføre en plan B uden DNs tilslutning eller medvirken, hvilket efterlader DN i en lidt ophøjet, men til gengæld isoleret position. Den situation vil vanskeligt kunne ses som andet end et nederlag og mangel på vilje til at søge løsninger.

Risikoen ved at tilslutte sig en plan B er at DN kan anses at give slip på sine principper og ikke søge en ambitiøs implementering af vandrammedirektivet. Det kan tilsvarende udlægges som et nederlag, men vil til gengæld placere DN som en forening, der accepterer ikke "at lade det bedste stå i vejen for det gode".

Hvis DN endeligt vælger at gå aktivt sammen med andre grønne for at fremme den næstbedste løsning vil det stadig kunne udlægges som manglende principfasthed, men omvendt tegner det DN som en forening, der formår aktivt at rette ind efter de realpolitiske muligheder.

Væsentlige udviklinger siden 2007

- Miljøminister Ida Auken foreslog i 2013 Gudenåcentralens koncessionslov ophævet og Tangeværkets drift fremover baseret på tilladelser i den almindelige øvrige lovgivning (vandforsyningsloven, vandløbsloven, miljøbeskyttelsesloven, miljømålsloven samt VVM- og habitat-bekendtgørelserne) i primært Viborg Kommunes regi. Forslaget forudsætter spledes fortsat uændret drift, men mødte massiv modstand fra ikke mindst DN og DSF, som begge ønskede statens overtagelse af Tangeværket og beslutning om passageforhold nu, alternativt en forlængelse af koncessionen et par år mere for at skabe rum for en beslutning. Resultatet blev at koncessionsloven forlænges 2 år frem til januar 2016, men i realiteten ubegrænset da driften af Tangeværket efter forslaget kan fortsætte indtil tilladelser til fortsat drift efter den øvrige lovgivning er på plads.
- Naturstyrelsen har som argument mod at lede (størstedelen af) Gudenåens vand uden om Tange Sø i et omløb hævdet, at det ekstra kvælstof i Randers Fjord vil koste 100 mio kr at kompensere for. Søen tilbageholder i dag ca 160 tons N. Et nyligt COWI-notat finansieret af AVJF har beregnet at løsning 4 med 78% af Gudenåens vand gennem et omløb fra Ans Bro vil betyde at søen tilbageholder 22 tons N mindre. Samme tilbageholdelse som nu kan opnås hvis en større del af vintervandføringen tilføres søen, men så bliver faunapassagen forringet.
- Det skal påpeges at det er DTU Aquas vurdering at en løsning 4C (85% af Gudenåens vand i omløb) IKKE kan opfylde kravet til en effektiv faunapassage – altså selvreproducerende lakse- og havørredbestande opstrøms Tange Sø.
- DSF har lavet et forslag til delvis finansiering af en effektiv faunapassageløsning gennem fisketegnsmidler i størrelsesordenen 50 mio kr over en 5 års periode
- Det er muligt at en ny bestyrelse og ejerkredsen i Gudenåcentralen er sindet at ophøre med elproduktion og overgang til evt. museumsdrift. Elproduktion og effektiv faunapassage kan ikke forenes og hertil kommer at fortsat drift kræver investering i ny turbine.

MODEL 10: RESTAURERING AF DET OPRINDELIGE GUDENÅ-LØB. Opstemningen af Tange Sø fjernes og Gudenaåen og Tange Å lægges tilbage i deres oprindelige lejer

MODEL 11: RETABLERING AF ÅENS ØVERSTE 7,5 KM SAMT OMLØB MED UDJÆVNET FALD. Hele Gudenaåens vandføring i et omløb langs østsiden af Tange Sø fra Ansdæmningen til nedstrøms Tangeværket.

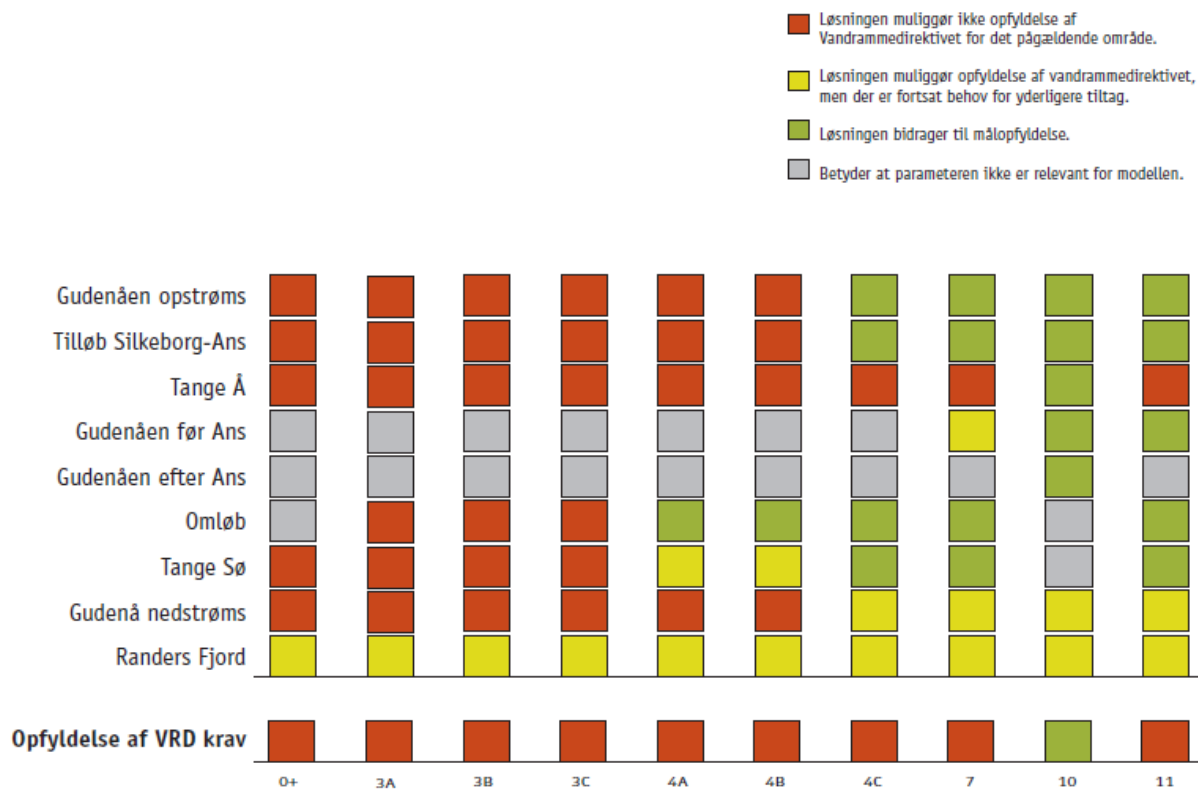
MODEL 8: HÆVNING AF VANDLØBSBUND NEDSTRØMS TANGEVÆRKET. Hæve Gudenaåens bund med grus mellem Tangeværket og Bjerringbro. Kan kombineres med alle de øvrige løsninger

MODEL 7: RETABLERING AF ÅENS ØVERSTE 6 KM SAMT OMLØB MED UDJÆVNET FALD. Gudenaåens forløb retableres fra Kongensbro til en ny dæmning øst for Ans. Hele Gudenaåens vandføring uden om Tange Sø. Dyrere end model 11

MODEL 4: OMLØB FRA ANS MED UDJÆVNET FALD. Omløb fra dæmningen ved Ans til Tange langs dele af Tange Sø. Formålet er at etablere en åstrækning uden om størstedelen af Tange Sø

MODEL 3: KORT STRYG MED 4‰ FALD VED FRISLUSEN. Omløb fra Frislusedæmningen til Gudenaåen-

nedstrøms Tangeværket, skaber alene en faunapassage mellem Gudenaåen og Tange Sø forbi Tangeværket.

Som det fremgår, kan kun model 10 bidrage til målopfyldelse af Vandrammedirektivet, idet kun denne model giver fri faunapassage for Tange Å og øvrige direkte tilløb til Tange Sø (Ans Bæk, Skelbæk m.v.). Ønskes søen bevaret og vandrammedirektivet opfyldt kan der tænkes flere alternative løsningsmuligheder, der dog alle må betragtes som forholdsvis unaturlige og kunstige projekter. Eksempelvist kunne der etableres en dæmning eller en spunsvæg mellem Næsset og den vestlige del af Frislusedæmningen, samt en vandløbsrestaurering af Tange Å fra Tange Søvej gennem indløbskanalen og fisketrappen, der nedbrydes totalt til udløb neden for Tangeværket. Alternativt kunne Tange Å forlægges vest om Tangeværket langs baneskråningen til udløb mellem El-museet og Tangeværkets nordlige side.

Begge løsninger ville dog betyde, at søens vandspejl næppe kan opretholdes i det nuværende niveau på grund af manglende vandtilførsel. Yderligere detaljering af sådanne tænkte løsningsalternativer ligger uden for denne rapport's kommissorium.